

ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ДОСЯГНЕННЯ ІСТИНИ

Діалог відіграє значну роль у відносинах між людьми, суспільними групами, державами. Діалог є свого роду мистецтвом, завдяки якому досягається порозуміння, знаходиться істина, відкривається сутність людини, речей, явищ. Чимало філософів, науковців та теоретиків замислювалися над значенням діалогу, його сутністю та наслідками, які настають під час чи після розмови і навіть суперечки, яка імовірно може виникнути в процесі діалогу. Важливими по сьогодні з даної теми є судження Сократа, який зумів пізнати істинне значення діалогу, розкрити його сутність та надати даному поняттю гідне місце в філософії та науці, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Сократ вважається одним із найвизначніших мислителів античності, чий погляд по сьогодні є актуальними та важливими для філософії сучасності. Важливо зазначити, що Сократ фактично ввів в загальнолюдську культуру саму ідею філософії, як ідею безкінечного пошуку істини на основі відкритого ним філософського діалектичного методу. Власне сам термін «діалектика» походить від слова «діалог» і трактується, як розмовляю, веду бесіду[3, с.24].

Сократ великого значення надавав мистецтву ведення суперечок. Саме в ході суперечки можна активізувати свого співрозмовника на роздуми, і таким чином наблизитися до істини говорив філософ. Мислитель стверджував, що діалог є справжньою, живою та одушевленою мовою тямущої людини. Відтак, під час ведення діалогу Сократ займав роль не вчителя чи наставника, а роль співрозмовника. Під час діалогу, на думку Сократа найбільше значення є майстерність вміння задавати питання, адже саме питання можуть привести співрозмовників до народження істини. Саме цей питально-відповідальний метод покликаний загнати співрозмовника в глухий кут, де співрозмовник змушений вступити сам із собою в протиріччя.

Для Сократа надзвичайно важливою була істина, яка повинна бути усім людям загальною, відповідно до цього у розмові необхідно підбирати такі питання, щоб співрозмовник відповідаючи на них спростовував своє попереднє твердження. Використовуючи іронію Сократ зводив нанівць впевненість співрозмовника в його переконаннях, і готував таким чином сприятливий ґрунт для справжньої істини. Бесіда за Сократом повинна бути вільною, не нав'язаною, потрібною для усіх співрозмовників, лише в цьому випадку вважав мислитель знання, одержані людиною будуть її власними, її істинними переконаннями. Адже головним не є нав'язати свою думку, а спільно знайти істину, підвести свого співрозмовника до правильної думки, надати право своєму опоненту зрозуміти помилки своїх тверджень і змінити їх на правильні.

Такий метод Сократ назвав маевтикою або сократівською «пасткою»[4]. За переконаннями філософа кожна людина носить у собі істинне знання, але вона може цього не усвідомлювати, відтак, дуже важливо допомогти їй розкрити себе, віднайти в собі ці знання. Метод Сократа полягав у тому, щоб шляхом діалогу і за допомогою виважених запитань віднайти приховане у людині знання. Важливим є той факт, що знання можуть знаходитися лише в осіб чоловічої статі, адже саме чоловіки за традиціями та переконаннями античної філософії можуть бути здатні до цього. Діалоги Сократа мали певну послідовність, вони розпочиналися з простих буденних, побутових питань, і плавно переходили до високих філософських диспутів.

Бесіда, в яку так старанно намагався утягнути співрозмовників Сократ була свого роду розумовим експериментом, який складався з кількох етапів. На початку, мислитель намагався уточнити основні поняття та визначення, розвиваючи таким чином логіку та мислення, а використовуючи метод індукції Сократ прагнув підвести співрозмовника до істини. Саме під час діалогу людина пізнає саму себе.

Для того, щоб спростувати переконання співрозмовника Сократ знаходив такі запитання, наводив такі аргументи, які б збентежували опонента, змушували його ніяковіти і головне – засумніватися у своїх переконаннях. Сократ пильно спостерігав за виникненням розбіжностей між учасниками діалогу, обов'язково звертав увагу опонентів на суперечні одна одній думки, таким чином роблячи їх предметом спеціального аналізу та спільного обговорення.

Таким чином, варто зазначити, що метод Сократа – це, перш за все, метод послідовної, систематизованої в кожному окремому випадку постановки питань, найважливіша мета яких полягає у приведенні співбесідника до суперечності з самим собою, змусити визнати свою неосвіченість. Сократом було доведено до досконалості обраний і поетапно розроблений ним спосіб розгляду висхідних понять і категорій моралі [2, с.23].

До заслуг Сократа можна віднести те, що предметом власних бесід, філософського аналізу він ставив «проблему життя», під якою розуміється будь-яке близьке для кожного життєво потрібне питання: «любов, дружба, робота, виховання, освіта, діти, людське щастя, а також ключові філософські категорії, як гарно і погано, прекрасне й потворне». У відповідності до справедливого визначенням О.Лосева, «філософія, створена Сократом, є не просто філософією життя, вона є філософією для життя» [5, с.23]. Та як кожній людині інколи дуже важливо замислитись над тим, що є сенсом життя, над пошуком власного сенсу, визначенням власного місця в житті. Саме це озброює людину засобами і способами мислення, допомагає їй рухатися до відкриття і прийняття істини[1].

Нажаль Сократ не залишив письмової спадщини, його роздуми, судження та ідеї письмово засвідчили його учні та дослідники, серед яких варто виділити Платона, Ксенофонта, Арістотеля. Сократ своїми роздумами та судженнями відкрив справжню цінність діалогу, яка полягає в пошуку істини. Якщо діалог між співрозмовниками буде будуватися з правильних питань та відповідей, то сторони обов'язково знайдуть правильну відповідь на свої питання, застосувавши при цьому відповідні знання.

Отже, діалог – це одночасно і найпростіша і найскладніша форма спілкування між людьми. Лише коли співрозмовники позитивно налаштовані до розмови вони знайдуть порозуміння, якщо ж ні, то істина для них так і залишиться таємницею.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. В., Лопатіна Г.О., Чернікова І.К. Пізнавальні діалоги з молодшими школярами. *Науковий вісник Донбасу*, 2011. № 1. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11gnvzms.pdf> (дата звернення: 07.11.20)
2. Зязюн І.А. Відвічний філософський діалог у педагогіці XXI століття: аналіз основних підходів до проблем освіти в історичному аспекті. Формування діалектичного мислення учнів. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2008. С.23-31
3. Карівець І. Типи філософувань, або як і для чого мислять? *Вісник Нац. ун-т «Львів. політехніка»*. № 550. Філософські науки. 2006. С. 23-30.
4. Королева Л.Д. Диалектический метод Сократа. URL: <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?TxtID=1028> (дата звернення: 08.11.20)
5. Лосев А. Ф. История античной этики: Софисты. Сократ. Платон. Москва: Искусство, 1969. 715 с